

[p1]

Brugge, den 19 Januari 1882.

Weerde Heer Gezelle,¹

Ziehier wat *Verschelde*, op blz. 127 van zijn werk “Etude sur les noms des rues & des maisons de la ville de Bruges”, aangaande ‘t Minnewater zegt:

“Cette espèce de bassin fut creusé² à la même époque que le canal de Bruges à Gand, c’est-à-dire en 1382. On a beaucoup discuté sur la signification de ce mot, que l’on a souvent traduit par: lac d’amour. Nous croyons qu’il provient de l’ancien verbe flamand mennen qui, selon Kiliaen, signifie: Ducere, agere, vehere, minare; en français: mener. Le passage que l’on établit sur les fossés pour permettre l’accès des chariots aux terres cultivées, se nomme encore mennegat, que l’on prononce aussi minnegat, en certains endroits. Le minnewater serait donc le bassin qui mène les eaux du canal de Gand dans l’intérieur de la ville.”

Tot daar Verschelde.

[p2]

Weze hier nog bijgevoegd dat er voordezen³ te Brugge twee zulke minnewaters moeten bestaan hebben, uitwijzens⁴ de Inventaire van Gilliodts-Van Severen, deel II, blz. 8 en 292; dit ander minnewater was nabij de Speipoorte⁵ gelegen en maakte de coupure uit tusschen stadswal en de vaart van Damme; even als er later, in 1717, in het zuiden der stad, eene wezentlijk-zoo-genaamde⁶ coupure “gedaan” werd van aan ‘t IJzeren hekken⁷

.....

1 De brief is een reactie op Loquela: 1 (Alderheiligen 1881) 7. Op p.54 komt “Minnewater” aan bod en op p.49 “Geldbeen”. Zie ook [brief van K. Deflou aan G. Gezelle van 26/02/1882](#).

2 Sic: creusée.

3 Vroeger, voorheen.

4 Blijkens, zoals blijkt uit.

5 Een van de drie stadspoorten waaruit het middeleeuwse poortcomplex aan de huidige Brugse Handelskom bestond, de plaats waarlangs schepen al heel vroeg de Brugse binnenstad invoeren. De Speipoort stond aan het einde van de Potterierei met uitweg naar Damme. (Inventaris Onroerend Erfgoed).

6 Werkelijk zo genoemde.

7 Afsluiting die taksontduiking van het scheepvaartverkeer moest voorkomen bij de dam die tot 1857 de vaarweg van de Coupure richting de Kruispoort afsloot.

tot tegen de Meulenbrug, met hetzelfde oogwit⁸ als vroeger, in 1382, geschiedde voor “tbrede watere bi den Wyngaerde” (Gilliodts, [introduction], blz. 422). - Over dat noordelijk minnewater was er, door de stad Damme in 1351 eene nieuwe brugge geleid, welke zij beloofde te slechten op eerste aanzoek vanwege de stad Brugge. Die brug, zegt Gilliodts (II, 292), was gevestigd op de plaats der oude “minne brucghe”, had eene breedte “van twalef voeten breet” en lag reis⁹ met de aanpalende straten: “niet hooghere danne nu die straten an beden ziden van den ghedelve zyn reis a reis.”

Mennen, menen is wel ‘t zelfde als [fransch] mener: daarvan is: een peerd mennen (conduire) een nog levend bewijs; maar het fransche conduire = menen, minnen, op waterloopen toegepast, is er ook niet

..... [p3]

te minder om in gebruik: un conduit d’eau is alweder hetzelfde, en de groeve langs waar men alzo het water conduiseert mag ook wel een weg, of ten minste een wegel heeten, en onze ouden van dagen weten – in Brugge toch – het woord waterwegel te noemen, als zij spreken van bleekerijgrachten bijv. - Ik schreef op het einde der vorige alinea het woord ghedelf, dat hier alweder een synoniem van ‘t fransche coupure is. Dit blijkt, volgens mij, uit het opschrift zelve van den saarter¹⁰ van 1351: “hoe dat die van Damme of zijn sculdich te doene de brucghe die over tghedelf gaet”. Bemerk daarbij de constructie van den volzin: “of zijn sculdich te doene ...” en hoe die brugge over ‘t gedelf ghaet = [fransch] conduit, mène - en ons op een nieuw over eenen watergang = [fransch] voie d’eau brengt of liever geleidt over de leede, de lee, de leye, enz. enz, zelfs over de leebrugge en de Yperleet en de Brugsche Reye, met verspring van l = r, tot aan de groote voie navigable en de mene ([fransch] pas, passage) van Calais en waar weet ik al!

Nu over menschen die in Frankrijk, op hunne manier, met een vlaamsch Geldbeen uitgaan om te schooien:

..... [p4]

.....

8 Doel, oogmerk (vgl. Engels bull’s eye).

9 Evenwijdig. Dit woord bestaat nog in het West-Vlaams: De snaeren loopen reyze met ‘t bovenblad van ‘t instrument. De gracht ligt reyze met dienen blenden meur.

10 (1250-1500) charter, oorkonde, officieel stuk dat een formele verklaring of overeenkomst bevat. Ook in de betekenis van plechtige belofte (WNT).

In Victor Hugo's *Notre Dame de Paris*; Hetzel, 1870, blz. 46, [kolom] 1, lees ik onder andere nopens de schooiers en fielten¹¹ die de *Cour des Miracles* bewoonden:

“Au rebours, c'était un malingreux¹² qui préparait avec de l'éclaire et du sang de boeuf sa *jambe de Dieu* du lendemain”.¹³

Dit komt, meen ik, in zin en uitbeelding volkomen met “e gel(d)been” uit Kortrijk en omstreken overeen.¹⁴ Ziedaar dus een woord dat geijkt is en – den doop van Parijs ontvangen heeft¹⁵ als¹⁶ is 't dat weder¹⁷ *Littre* noch *Bescherelle* het geboekstaafd hebben.

Geerne genoeg hadde ik hier eene lijst opgemaakt van de varianten waaronder *menen*, *mener*, *minare*, enz.¹⁸ in de Europeesche talen voorkomen; maar dit ware tijdverlies voor mij en een werk afnemen dat toekomt aan Hem¹⁹ wiens toegenegen dienaar hier zijnen naam zet:

Karel Deflou

.....

11 Persoon van laag allooi, bedrieger, schurk, recenter ook iemand die anderen op laaghartige en sluwe wijze kwaad berokkent zonder strafbaar te zijn (WNT).

12 De a van malingre en malingreux heeft geen ^ (Petit Robert)

13 Vertaling (Johan Van Eenoo): Het was daarentegen een ziekelijk uitziende man die met stinkende gouwe en ossenbloed zijn bedelbeen klaarmaakte voor de volgende dag.

Gezelle publiceerde dit fragment in: *Zantekoorn*. In: *Loquela*: 1 (Oostermaand 1882) 12, p.89: “GELDBEEN, z. L. n° 2. 14, n° 7. 49. “Au rébours, c'était un malingreux qui préparait avec de l'éclaire et du sang de boeuf sa jambe de Dieu.” Zegt Victor Hugo, *Notre-Dame de Paris*, Hetzel, 1870, bl. 46a. De geleerde zender van dezen uittrek herkent, met recht dunkt het mij, in *jambe de Dieu*, *Loquela*'s geldbeen, en zegt daarbij dat hij *jambe de Dieu* in *Littre* en *Bescherelle* vruchteloos gezocht heeft gezocht”.

14 De eerste vraag i.v.m. geldbeen stelde Gezelle in: *Loquela*: 1 (Wiedmaand 1881) 2, p.14: “N.° 17. Waarom heet men, te Kortrijk, het been van iemand die mank of met een spakke gaat een geldbeen? — Ne vein med e gelbeen”

15 Zelfs in Parijs bestaansrecht gekregen heeft.

16 Moet zijn: al is 't dat = zelfs als.

17 Eerste deel van het woordpaar *weder - noch* = hedendaags *noch - noch*, zoals ook nu nog in het Duits *weder - noch* (Es gab weder Kinder noch Erwachsene in diesem Haus, nur ältere Leute).

18 Hier ontbreekt het woordje *die*.

19 Guido Gezelle.

Briefbeschrijving

Verzender	Deflou, Karel
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	19/01/1882
Verzendingsplaats	Brugge (Brugge)
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van de aanhef.
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van de aanhef.
Gepubliceerd in	klein fragmentje in: Loquela. - (Oostermaand 1882) 12, p.89

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	1 dubbel vel, 210 mm x 135 mm papier, wit, vierkant geruit papiersoort: 4 zijden beschreven, inkt
Staat	volledig
Toevoegingen	op zijde 4 stukken tekst met purperen inkt doorgehaald

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	5224
Bibliotheekrecord	https://anet.be/desktop/gga/nl/opacgga/nr=tg:gga_6.11526

Inhoud

Incipit	Ziehier wat Verschelde, op blz. 127 van zijn werk
Samenvatting	i.v.m. vraag in Loquela over "geldbeen" (Loquela. - (Wiedmaand 1881) nr. 2, p.14: "N.° 17"); verder reactie over geldbeen en Minnewater op Loquela. - (Allerheiligen 1881) nr. 7, p.49, 54
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands; Frans

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	19/01/1882, Brugge, Karel Deflou aan [Guido Gezelle]
Editeur	Johan Van Eenoo
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt
Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2023

Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .
Citeren	Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
